

**ULUSLARARASI BAKALORYA PROGRAMI
TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ**

BİLİNMEYEN BEKLEYİŞ

Sözcük Sayısı: 4000

Kategori 1

Araştırma Sorusu: Tarık Buğra'nın "Yağmur Beklerken" adlı romanında demokratikleşmenin toplum üzerindeki etkisi aydın –halk kimliği bağlamında nasıl ele alınmıştır?

Mayıs 2021

İçindekiler:	Sayfa
A. Giriş	3
B. Demokratikleşmenin Toplum Üzerindeki Etkisi	5
B.1. Aydın Kimliği	6
B.2. Halk Kimliği	13
C. Sonuç	19
D. Kaynakça	20

Araştırma Sorusu: Tarık Buğra'nın “Yağmur Beklerken” adlı romanında demokratikleşmenin toplum üzerindeki etkisi aydın –halk kimliği bağlamında nasıl ele alınmıştır?

A. GİRİŞ

“ Dünyada değişmeyen tek şey değişimin ta kendisidir”. Newton'un üçüncü hareket yasasına göre¹, bir sisteme dışarıdan etki eden bir kuvvete zıt yönde ve aynı güçte bir tepki kuvveti doğması doğanın bir kanunudur. Yüzyıllar boyunca tek bir otorite tarafından yönetilmeye alışmış olan Türk toplumunda, diğer uluslara kıyaslandığında çok kısa sürede gerçekleşen demokratikleşme ve seçme seçilme gibi hakların tanınmasının toplumda bu değişikliklere bir tepki kuvveti doğurması kaçınılmazdır. Kısa sürede toplumun geneline sunulan bu özgürlük, toplumda farklı düşüncelerin doğmasının önünü açmış ve bu farklı düşünceler ise çok partili sisteme geçişle beraber eskiden bir bütün olan toplumda zıt kutupların ortaya çıkmasını tetiklemiştir. Bu zıt kutuplar toplumu birbirinden uzaklaştırmış ve insan ilişkilerinde bir kopukluğa neden olmuştur. Demokratikleşme sürecinde devlet ne kadar önemli olursa olsun toplumsal temeller üzerine gelişmemiş bir demokrasi hiçbir zaman tamamlanamamış demektir. Siyasal kültürün ise ancak toplumsal hoşgörü, karşılıklı güven ve ortak hedefe yönelik beraber hareket etmekle gerçekleştirilebilir². Bu değerlerin oluşmadığı bir toplumda ise demokrasinin ilerleyişinin durması, hatta geriye gitmesi kaçınılmazdır.

Tarık Buğra'nın “Yağmur Beklerken” adlı romanında, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanından yedi yıl geçmesinin ardından demokratikleşme hareketlerinin denendiği bir toplum ele alınmaktadır. Romandaki toplumun birbiriyle olan ilişkisi ve demokratikleşmenin toplum

¹ *Principia* 'nın Andrew Motte çevirisi (1687) *Aksiyomlar veya Hareket Yasaları*

² Ercins, G . "TÜRKİYE'NİN DEMOKRATİKLEŞMESİNDE TOPLUMSAL SORUN ALANLARI" . Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 14 (2012): 79-102
<<https://dergipark.org.tr/en/pub/gaziuiibfd/issue/28317/300918>>

üzerindeki yansıması farklı figürler üzerinden ele alınmıştır.

Bu tez çalışmasında, demokratikleşmenin toplum üzerindeki etkisi topluma iki farklı açıdan bakarak incelenmiştir. Aydın kimliği ve halk kimliği olmak üzere figürlerin demokratikleşmeye bakış açısı diyalog ve iç monolog tekniğiyle ele alınmıştır. Romanda tekrar edilen sözcüklerin ve başlıkta da geçen “yağmur” sözcüğünün simgesel anlamının kurguya etkisi değerlendirilmiştir.

Tarık Buğra'nın “Yağmur Beklerken” adlı romanı daha önceden az sayıda kişi tarafından incelenmiştir. Selçuk Üniversitesi tarafından yayımlanan bir makalede romanın “Tufandan Önce” adlı romanla karşılaştırılması yapılmakta ve içeriğine odaklanılmaktadır.³ Bu tez çalışmasında bu eserden farklı olarak içeriğe daha az değinilmiş ve daha çok figürler ve figürlerin roman içindeki işlevi ele alınmıştır. Buna ek olarak bu eserden demokratikleşmenin toplum üzerindeki etkilerine değinilmiş ve bunun doğrultusunda değerlendirmeler yapılmıştır.

³ BAŞTÜRK, Mehmet. “‘YAĞMUR BEKLERKEN’ ADLI ROMAN İLE ‘TUFANDAN ÖNCE’ ADLI UZUN HİKÂYE ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME.” *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 13 Feb. 2015, dergipark.org.tr/tr/pub/sefad/issue/16462/171760#article_cite.

B. Demokratikleşmenin Toplum Üzerindeki Etkisi

Romanda Serbest Fırka'nın kurulmasıyla başlayan demokratikleşmenin, önceleri demokrasi ile karşılaşmamış bir toplum üzerinde yol açabileceği etkileri anlatmaktadır. Uzun yıllar seçme ve seçilme hakkı tanınmamış bir toplumda siyasal kültürün yoksunluğu görülmekte ve Serbest Fırkanın açılması ile birlikte toplumda hoşgörü ve karşılıklı güven gibi değerlerin zayıfladığı görülmektedir. Demokratikleşme hareketleri Türk toplumunda beklenmedik bir hızla gerçekleştiği için toplum üzerinde birtakım etkileri olmuştur. Aynı "yağmur beklemek" gibi toplum tam olarak kavrayamadıkları ama gerekli olduğuna inandıkları bir bekleyiş içindedir. Romanın odak figürü Rahmi avukatlık mesleğini sürdürmesinin yanında çiftçilikle uğraşmaktadır. Avukatlık mesleği sayesinde yüksek sınıftan insanlarla iletişime geçebilirken, çiftçilik mesleği dolayısıyla alt katmandan insanlarla iletişime geçebilmektedir. Rahmi kendi iç çatışması ve diğer figürlerle olan diyaloglarıyla toplumu yansıtmada bir ayna görevi görmektedir. Romanın başında Rahmi'nin fırka ve demokratikleşme sürecini anlamlandıramaması, "demokratikleşme" sürecine ne kadar uzak olduğunu göstermektedir. Oğlu Serdar ile diyalogunda oğluna aklından geçenleri düşünmeden söylemesi halkın fırkalar daha yeni açılırken fırkalar hakkındaki bilgisini yansıtmaktadır. " *'Baba, fırka ne demek?' 'Yeni bir fırka kuruluyor' haberin ilk çıktığı günün gazetesidir bu. Rahmi; 'Ne bileyim ben' "* (*Buğra, 33*) Rahmi uzamda bir değişimin olduğunu farkındadır ancak bu değişimin ne olduğunu anlamlandıramamaktadır. Rahmi'nin toplumun her kesimi ile iç içe bir yaşam sürmesi demokratikleşmenin toplum üzerindeki etkisini göstermede önemli bir etken olarak okuyucuya sunulmuştur.

B.1. AYDIN KİMLİĞİ

Aydın toplumun genelinden almış olduğu eğitim ve ileri seviye düşünme yeteneği ile ayrılan kişidir. Aydınlar, ortaya attıkları ideolojiler ve fikirlerle toplumu yönlendirmede önemli bir rol oynamaktadırlar. Rahmi üniversite okumuş ve avukatlık mesleğiyle ün salmış, toplumda aydın kimliğiyle öne çıkan bir figürdür. Aydın olmasına rağmen aynı zamanda çiftçilik ile ilgilenmekte ve toplumun farklı kesimlerinden insanlarla kolaylıkla iletişim kurabilmektedir. Rahmi romanın başında firkadan ve siyasetten uzak durmaktadır. Rahmi uzun yıllardır uğraştığı ve iyi bir gelir kaynağı olan çiftçiliğe aşinadır. Yaptığı meslekte tek değişken, bilinmeyen yani korkulan şey yağmurdur. Rahmi yağmursuzluğun, yani kendi uğraşındaki en kötü durumu yaşamıştır ancak konu fırka ve siyasete geldiğinde bu olgunun nelere bedel olabileceğini bilemediğinden çekinmektedir.

Rahmi, avukatlığının da verdiği tecrübeyle hırsın ve kavgaların insanlarda nasıl sorunlar doğurabileceğinin farkındadır. Rahmi, asıl korkulması gerekenlerin bilinen hastalık ya da salgınlar olmadığını, aslında insanların içinde yatan ve sıkı sıkıya bağlanılan inat, inkar, hırs veya haset gibi güçlü ve insanın kötü tarafını ortaya çıkaran duygular olduğu belirtir. Rahmi'nin avukatlık mesleği gereği birçok davaya ve duruşmaya girmesi gerekmiştir. Bu davalarda insanların türlü özelliklerini görmüştür. Rahmi bu davalarda taraflar tarafından takınılan inat, yenme isteği ve hırsları firkacılığın oluşturacağı ortamda da bulacağını düşünmektedir, bu düşünceleri de Rahmi'yi değişen politika ortamına girmesinden alı koymaktadır.

“ ‘...Kan davaları, veraset davaları, zina davaları.. sevmiyorum insanı davada. Hastahaneler ve hasta yatakları mahkemelerden iyi; güzel hatta. İnkırlar, inatlaşmalar, hırslar, hasetler yalanlar, kayırmalar.. enişte be.. vebalin boynuma, beden hastalıkları bunların yanında hiç kalır. İnan bana’.” (Buğra, 73).

Rahmi'nin siyasete ve demokratikleşmeye duyduğu bütün kaygılarına ve isteksizliğine rağmen kendisi bütün toplumu etkisi altına almış bu olaya de karıştırılacağını bilmektedir.

Kendisinin bu gerçeği kabullenip ileride Serbest Fırka'yı ilçesinde kurması da Türkiye'deki demokratikleşme hareketlerinin bireyleri kısa bir sürede değiştirebileceğinin göstergesidir. Rahmi bu değişimi kabullenip Serbest Fırka'nın ilçesindeki şubelerini açtıktan sonra kutlamaya gelenlerin arasında hiç ummadıkları insanların olması, kutlamaya gelmesi gereken kişilerin gelmemesi fırkaya karşı farklı tepkilerin olduğunu gösterir. Beklemediği kişilerden farklı tepkiler yaşamasına rağmen yeni fırkaya ilginin büyüklüğü açıktır. Bu kadar büyük bir ilginin nedeni demokratikleşmenin halkın bir ihtiyacını karşılaması ancak halkın ihtiyaçlarını nasıl ifade edeceğini bilmediğinden çoğu zaman kavga veya tartışma ile son bulduğu söylenebilir.

Figürlerin romanda kullandığı sözcükler ve bu sözcüklerin değişimi de demokratikleşmenin toplum ve figürler üzerindeki etkisini yansıtmaktadır. Sözcük seçimi günlük konuşmada bilinçaltında, hızlı ve düşünmeden seçildiği için toplumun düşünce yapısını yansıtmaktadır. Figürler romanın başında birbirlerine isimleri veya lakapları ile hitap ederken roman ilerledikçe bu sesleniş biçimi "biz" ve "onlar"a doğru değişmeye başlamıştır. Romanın sonlarına doğru bu söylemin yaygınlaşmasına ve halk arasında oluşan kutupluluğu temsil etmesine rağmen Rahmi'nin fırkaya girmeden önce bu kelimeleri kendisi gibi yağmuru düşünenler için kullandığı da gözlemlenebilmektedir. Bu kelimenin firkadan bağımsız kullanımı aslında demokratikleşme sürecinin fırka üyesi olup olunmamasına bağlı olmadan bütün toplumu -fırka üyesi olsa da olmasa da- aynı derecede etkilediği söylenebilir. " *Bugün bir şeyler dönmüş burada* ' *Anladım. Dönmüş. Bizden ve bizim gibilerden başka da herkes biliyor.* ' *Bizim gibiler* ' dediği pancar derdine düşenlerdi." (Buğra, 45). "Biz" ve "onlar" gibi kutuplaştırıcı sözcüklerin yanında roman ilerledikçe Rahmi'nin yerli ağızdan giderek uzaklaştığını, romanın sonlarında Kenan Bey'in cenazesindeyken bir tane bile yerli ağızdan sözcük kullanmadığı gözlemlenebilir. Rahmi romanın başında yerel şivesini sevdiği kişilerde ve samimi durumlarda kullandığını belirtmektedir. Konuşmasının giderek şiveden uzaklaşması, demokratikleşmenin toplumdaki samimiyeti azaltmasından kaynaklanmaktadır.

Roman boyunca Rahmi'yi tanımlayan ve durum ne olursa olsun kendi yüzünden eksik

etmediği tek şey gülümsemedir. Rahmi'nin bu gülümsemesini onu iyi tanımayan insanlar anlamlandıramazken, Rahmi'ye yakın olan insanlar aslında bu gülüşlerin altında çok daha derin anlamlar yattığının farkındadır. Rahmi'nin bu farklı anlamları ayırt edebilecek sınırlı kişilerden biri olduğuna inandığı Süleyman'ın bu gülüşü eskiden anlamlandırırken konu değişen değerler ve toplum yapısına geldiğinde kavrayamaması veya kavramak istememesi romanda yeni açılacak olan bu fırkanın, daha yeni başlayan demokratikleşme sürecinin eskiden aralarındaki iletişimin kuvvetli olan insanlarda yaratabileceği değişimi gösterir.

“...dili varıp da söyleyebilseydi, Kenan Bey'e, 'Serbest Fırka'dan da mühim.. hem de bin kat,' derdi” (Buğra, 46)) “Onun gülüşünü ve gülüşlerindeki anlam çeşitliliğini bilmesi gereken –üç, beş kişiden biri- Süleyman; ‘Buna gülünecek ne var,’ dedi.” (Buğra, 47) “Ama Süleyman -gene- anlamaya yanaşmadı.” (Buğra, 48)

Politikanın toplumdaki etkisi ve toplumun da Rahmi'nin üzerindeki etkisi açık bir biçimde gözlemlenebilmektedir. “ ‘O heriflerle nasıl muhabbet eden sen!’ O heriflerle.. yani düşmanlarımızla! Ve, ‘sen’, yani başkumandanımız!”(Buğra, 155) Rahmi'nin bu durumu Rıza Efendi'ye aktarırken biz ve onlar kelimesini kullanması ise ne kadar kendisi kutuplaşmadan kaçınsa da aynı kahvede istemsizce yer değiştiren kişiler gibi farkında olmadan Rahmi de kutuplaşmanın bir parçasını oluşturmaktadır. olma “...neye kızır bizimkiler onlarla oturup iki çift laf ettim diye” (Buğra, 156)

Rahmi'nin ev içinde hem çocukları hem de eşi Güldane ile olan iletişimi demokratikleşmenin evleri nasıl etkilediğini göstermekte ayrı bir önem taşımaktadır. Güldane Rahmi'nin gülüşlerini ve hareketlerinin anlamını en iyi anlayan birkaç figürden biridir. Rahmi'nin Kenan Bey'le konuşmasından sonra akşam eşi Güldane ve annesini düşündüğünde Kenan Bey'in teklifini kesin bir biçimde reddetmeyi aklına koyması Güldane ve ailesinin Rahmi üzerindeki önemini vurgulamaktadır. Rahmi; Rıza Efendi'nin “neyimiz eksik?” ve Kenan Bey'in “zafer size hiç yakışmıyor” (Buğra, 116) düşünceleri arasında çelişirken ailesi yani Güldane'yi düşününce kesin bir biçimde karara varabilmesi ailenin Rahmi için önemini göstermektedir.

“Rahmi, daha gasilhanede su dökünürken pekiştirmişti kararını: Kenan Bey’e; ‘bağışla beni ağabey,’ diyecekti, ‘avkatlığı bile bırakıyorum ben’.” “ ‘Pompa pomadır, toprak da toprak.. benzetmeye menzetmeye fikrim ermez benim.’ ‘Kenan Bey Kenan Bey, Rahmi Bey de Rahmi Bey.’ Romanın başında samimi ve iç içe bir ev hali görülürken evdeki huzur ve mutluluk da roman ilerledikçe azalmaktadır. Rahmi eve artık eskisi kadar sık uğrayamamakta, çocukları ve eşiyse eskisi kadar zaman geçirememektedir. Rahmi’nin demokratikleşmenin getirdiği değişikliklerin farkına varabilmesini sağlayacak olan kişiler de yine ailesidir. Rahmi’nin durumunu Güldane’nin “*Fırka reyisi oldun da başın göğe deydi değ mi?*” (Buğra, 180) cümlesiyle yansıtması Rahmi’nin demokratikleşme üzerindeki düşüncelerini şekillendirmiştir. Yapıtın ilerleyen kısımlarında Rahmi’ye Ankara’da mebusluk teklifi gelince Rahmi’nin aklına Güldane’nin sözlerinin gelmesi aile kavramının demokratikleşmedeki önemini vurgulamaktadır. “...mebus oldun da başın göğe deydi mi?” (Buğra, 180)

Kasabaya gelen müfettiş ile Rahmi arasındaki iletişim sonucu demokratikleşmenin toplum ve birey üzerinde nasıl etkilere sahip olabileceği açık bir biçimde gözlemlenebilmektedir. Müfettiş zamana ve mekana göre iki farklı kişiliğe bürünmektedir. Birincisi samimi müfettiş iken ikincisi ise kurt politikacı olan müfettiştir. Müfettişle olan akşam yemeğinden sonra müfettişin ay ışığının altındaki ovaya bakarak Yahya Kemal’i alıntılıyarak düşüncelerini açıklaması ise genel olarak siyasetin içinde olmanın birey üzerindeki etkisini yansıtmaktadır. “...Bir yoldu, parıldayan, gümüşden, Gittik; bahs açmadık dönüşten”(Buğra, 152) Bireyde farklı kimliklerin ortaya çıkması Rahmi’nin bakış açısıyla sunulmuştur. Politika bireyde böyle bir etki yaratırken halkta da iki kutup yaratması şaşılacak bir sonuçtur. Ne de olsa toplum da bireylerden oluşmaktadır ve demokratikleşmenin de etkisiyle her birey bir politikacı konumuna gelmektedir. “Bir yanıyla Kurum’daki adam, öteki ile de kürsüdeki hatip! Hem politikacı hem politika bikkını.. Sanki!” (Buğra, 151)

Rahmi’nin fikirlerinin değişmesine neden olan figürlerden biri de Kenan Bey’dir. Rahmi şehit çocuğudur; babasız, annesini de erken yaşta kaybetmesinin ardından amcasının himayesi

altında büyümüştür. Büyürken baba özlemini Rahmi güçlü bir biçimde yaşamıştır. Kendisi hiçbir zaman amcasına yük olmamak için şımaramamış hatta amcasının yükünü hafifletmek için okumamayı bile düşünmüştür.

“... bir de istemek ve isteyememek denilen şeyler vardır. İşte bu acıyı tadmıştır Rahmi. Ve amcasının hatırlattıklarından biri de işte bu acıdır: İsteyememek, şımaramamak, nazlanamamak...” (Buğra, 20)

Ruhsal anlamda Rahmi kuvvet ve büyüklük özlemi de duymaktadır. Rıza Efendi'nin fiziğiyle ilgili bir betimleme yer almazken Kenan Bey'in uzun boyu ve iri fiziğinin detaylı betimlemeleri verilmiştir *“...kallavi bir burun ve dev gibi, ama kalçasız, göbeksiz bir beden yapısı! Kara cübbesini de giydi mi, korkudan mı, saygıdan mı bilinmez, karşısındaki insan kabuğuna çekilmek isterdi. Kavga için yaratılmışa benzerdi.” (Buğra, 39)* Büyüklükten kastedilen hem fiziksel hem de ruhsaldır. Kenan Bey'in ayrıca romanın başında *“...Dostoyevski okumayan kişilerle ne konuşabilirim.”* sözlerini aktarması ise Kenan Bey'in bilgi ve eğitim bakımından büyüklüğünü göstermektedir. Avukatlık alanındaki saygınlığı da bütün bu özelliklerle birleşerek Rahmi'nin çocukluğundan beri özlemini duyduğu baba kavramını doldurabilecek hale gelmektedir. Rahmi için önemi bu kadar büyük olan bir figürün de sağlığının tehlikeye girmesi Rahmi'nin fırkayı kurması için gereken son damla olmuştur.

“Fırkaya girme kararı diye bir şey -gerçekten- yoktu. Ama, işte, 'girmeyeceğim' de diyememişti. Neden?” “Kenan Bey, onun çay içme teklifini belli bir isteksizlikle kabul etmiş, daha önce de selamını laf olsun diye almıştı. (Buna mim koydu: Konuşma üslubunu ve ölçüsünü zorlayan belki bu idi. Bu ve Kenan Bey'in sağlık durumu..)” “ ‘Emin ol Rahmi, benim aklım, sadece, meseleyi, Kenan Bey'den köşe, bucak kaçacak kadar büyütmeni almıyor.’ Sustu. İsteddiği etkiyi tam olarak yapmak için olmalıydı bu. Başardı da; çünkü Rahmi'nin pembe beyaz yüzü kıpkırmızı oldu”

Kenan Bey, romanda Rıza Efendi figürünün tam tersi bir görüşü sembolize etmektedir.

Kendisi siyasetin yani demokratikleşmenin kaçınılması gereken bir olaydan ziyade toplumun gelişmesi için gerekli bir olay olarak görmektedir. Eskiden Osmanlıda önemli bir karar alınacağı zaman camilerde halka danışılmasını ve ortaklaşa karar alınmasını belirtir. Ona göre Osmanlıyı zamanındaki gelişmişlik düzeyine getiren mekanizma da budur. Kenan Bey demokratikleşmenin yararlarının farkında olmasına rağmen bu kavramı toplum arasında yaymanın zorlu olabileceğinin de farkındadır. Bu yüzden kendisini, aldığı eğitim ve bilgi seviyesi yüzünden toplumun geneline yol göstermek zorunluluğu içinde hissetmektedir. Bu sürecin kolay olmayacağını bilmesine karşı, demokratikleşmenin sonuçta toplumu ileriye götüreceğini ve aydın kimliğinin getirdiği bir zorunluluk olarak da kendisinin bu değişime rehberlik etmesi gerektiğini düşünmektedir. Kendi fikrini açıklamalar ve sorularla da destekleyerek Rahmi'nin kendi içinde bir çatışma yaratmaktadır.

*“Benden kaçmadığınıza eminim. Öğrenmek istediğim şu: **Fırkacılıktan niçin kaçılıyorsunuz?**” “Ben, Rahmi Bey, gururum ve kendimi büyük gördüğüm ölçüde korkmamak ve elde ettiklerimi kafi görmemek, Dünya'yı onlarla tahdid etmemek mecburiyetinde olduğuma inanıyorum. Mes'uliyetlerimin; milletime ve memleketime karşı.. ister istemez.. yani, ilahi bir mukavele ile yüklenmiş bulunduğum mes'uliyetlerimin, kendimi beğenişim ve büyük görüşüm nisbetinde ağırlaşacağına ve ağırlaştığına inanıyorum. Aksi inanın gururu tekabbür çirkefine bulayacağına, nefsimde hürmeti de hayvani bir hodbinlik derecesine düşüreceğine inanıyorum. İnsanın büyüklüğü nisbetinde kendini düşünme hakkını kaybedeceğine inanıyorum.”*

Kenan Bey'e göre her zaman daha fazlasını istemek aydın kimliğin getirdiği bir zorunluluktur. Toplumun idrak edemediği gereksinimleri vardır ve bu gereksinime ulaşılmasında yol gösterici kişiler de aydın kesim olmalıdır. Kenan Bey bu görüşünü halkın yağmuru bekleyişine benzetir. Ona göre halkın idrak edemediği bir takım ihtiyaçları daha vardır ve bunu yağmuru bekler gibi “dilsiz, kelimesiz, aksülamelsiz” beklemektedir. Rahmi yapıtın başında halkın bu susuzluğunu karşılamak için nasıl bir pompa getirmiş ve kar etmeyecek biçimde halka verdiyse Kenan Bey de halka bu rehberlik vazifesini yapmakla kendini sorumlu tutmaktadır. Bu görüşün Rahmi

üzerindeki etkisi de Kenan Bey tarafından Rahmi'ye söylenmiş ve yapıt boyunca tekrar eden “...zafer size yakışmıyor.. hiç iyi gelmiyor”(Buğra, 110) alıntısında gözlemlenebilir. Rahmi hırsı sonucu, Kenan Bey'in haksız olduğunu bildiği ama kıramayacağı bir kişi tarafından rica edilmesi sonucunda aldığı davayı kazanması sonucu demiştir. “Zafer size iyi gelmiyor” cümlesi Rahmi daha sonrasında elinde olan nimetleri hak edip etmediğini sorgulamakta kullanmıştır.

Rahmi Kenan Bey'e firkaıyla ilgilenebileceğini söylemesini sağlayan etmenlerden biri Kenan Bey'in sağlığının kötüye gidişi ve ona olan saygı ve sevgisi olmasına rağmen sadece bu duygular Rahmi'nin bu kararı almasında etkili değildir. Rahmi'ye Rıza Efendi tarafından yapıtın başında anlatılan yapıtın zamanındaki politikacıların sadece yaşadıkları zamanı önemseyerek, geleceği düşünmeden çalışmaları da etkilidir. Önceki konuşmalarında söylediği “istersen korkak de bana” sözünü ise artık yanlış bulmakta, kendisini çok düşünmekten dolayı kendisini suçlamaktadır. Rahmi'nin bu düşüncelerinin ortaya çıkmasında Kenan Bey'in ona eskiden söylediği “zafer size yakışmıyor.. hiç iyi gelmiyor” sözlerini de bu karara varmasında önemli bir rol oynamıştır.

B.2. HALK KİMLİĞİ

Halk aynı ülkede yaşayan, aynı kültür özelliklerine sahip olan, aynı uyruktaki insan topluluğu olarak tanımlanabilir. Halk bir toplumun kültürünü ve geleneklerini şekillendiren ana unsurdur. Halktaki değişim dolayısıyla bir milletin kültürü ve geleneklerinde bir değişim gösterir. Demokratikleşmenin halk üzerindeki etkisi roman boyunca irdelenmiş ve roman sonuna gelindiğinde ise geleneklerin romanın başına göre nasıl değiştiği gözler önüne serilmiştir. Kimlik bağlamında ne kadar kasabanın ileri gelenlerinden biri olsa da Rıza Efendi kasabanın bütünlüğünü ve toplumsal güven ve hoşgörüyü korumaya çalışması bakımından halk kimliğini temsil etmektedir. Rıza Efendi odak figür Rahmi'nin amcasıdır. Rahmi'nin babasının ölümünün ardından Rahmi'yi sahiplenmiş ve kendi oğlu gibi büyütülmüştür. Rıza Efendi kasabayı temsil eden bir banka kurup aynı zamanda da çiftçilikle ilgilenmektedir. Kurduğu bankanın başarısı ve yaşı dolayısıyla halk arasında saygı duyulan bir figürdür. Ne kadar kasabanın ileri gelenlerinden biri olsa da Rıza Efendi kasabanın bütünlüğünü ve toplumsal güven ve hoşgörüyü korumaya çalışması bakımından bu kategoriye girmektedir.

Rıza Efendi zamanında Rahmi'ye fırkaya girme demesine karşın haberi alınca Kenan Bey'in üstünden yükü alarak iyi yapmışsın demesi ve istesek de istemesek de bizi siyasete katacaklar demesi ise demokratikleşmenin bu değişime en kapalı kişilerde bile yaratabileceği etkiyi açıklar. Roman ilerledikçe yaşanan gelişmeler Rıza Efendi'nin demokratikleşen toplum ve siyaset üstüne düşüncelerini, kaygılarını destekler niteliktedir.

“Ne oldu bu kuzu gibi millete, vallahi aklım almıyor.’ ‘Hah işte, ben de onu demek isterin ya. Kaç yıldır burdasın sen? Üç.. değ mi? Üç yılda üç kavga görüp eşittin mi? Yoo değmi? Emme üç haftadır millet birbirini yer, değ mi?’ ” (Buğra, 53)

Gülbeyazlar'ın Mahmut Cumhuriyet Fırkası'nda manifaturacıdır, köyün kaymakamı ve ileri gelenleriyle yakındır. Romanın başında Rıza Efendi ve Rahmi'yi parkı açtıklarında kendi masalarına davet ederken, romanın sonunda Rahmi seçim yerinde çıkacak kazaları önlemiş olmasına rağmen ona teşekkür etmek yerine “...koyunlarını iyi eğitmişsin.” (Buğra, 206) benzetmesini yapması demokratikleşmenin aydın kesimdeki iletişimleri değiştirdiğini

yansıtmaktadır.

Rıza Efendi cumhuriyetin kuruluşunu ve imparatorluğun son yıllarının getirdiği sıkıntıları gördüğünden siyasetin ve bu işe karışmanın getireceği sıkıntılardan haberdardır. Demokratikleşmenin halk arasında neden olabileceği problemleri bilmektedir. Bu problemler arasında halkın kutuplaşmasını ve eskiden birbirinden ayrılmayan kişilerin demokratikleşmenin de etkisiyle en büyük düşmanlara dönüşebilmesi vardır. Rıza Efendi Osmanlının son zamanlarında tanınan özgürlükler sayesinde benzer bir süreç yaşadığından, toplumun arasındaki iletişimi korumanın önemini bilmektedir. Toplumla iletişimini korumak için kendisinin de çabaları yapıtta açık bir biçimde belirtilmiştir.

“ Rıza Efendi önce herkese tek, tek ‘merhaba’ dedi. İkinci merhaba’ya geçmeden önce, selam verdiği kimsenin yüzüne bakıyor, karşılığını bekliyor ve alıyordu. Dünya’nın en önemli işi, sanki, bu selamlaşmalardır.. gören öyle sanır”

Yazarın burada selamlaşma sözcüğünü tercih etmesi de önemlidir. Serbest Fırka’nın açılışından sonra eskiden beraber parklarda oturup birlikte vakit geçiren kişiler artık birbirlerini görünce yollarını çevirmektedir. Böyle bir ortamda Rıza Efendi’nin selamlaşmaya önem vermesi, toplumla olan iletişimi korumasının bir gayreti olarak ele alınabilir. Kendi felsefesi olan “...Len oğlum, kasabamızın koskoca pavlikaları ellere mi gitsin? Yüzümüz o vakit heç mi kızarmeyecek?” (Buğra, 31) cümlesi toplum olarak yani vatandaş olarak bir bütün olma fikrini ifade edebilir.

“...yöremize, böyüncü halında firkaların da, Angara’nın da cırnık hayrı dokunamaz. Bizse hayrı, böyüne böyün anca ve ganca oradan bekleriz.” “İbrahim üç, beş gün daha yağmayıverdi mi, eyi belle bunu hakim beğ, yandı millet.” (Buğra, 50)

Rıza Efendi’nin belki eski nesil denilebilecek insan ilişkilerini bu kadar vurgulaması ve kendisinin yanında başkalarının, özellikle kendisi kadar varlıklı olmayanların dertlerine ortak olması bu figürü diğer figürlerden ayırmaktadır.

Rıza Efendi'nin demokratikleşmenin toplum bağlarını zedeleyeceğine düşünmesiyle birlikte, kendisi aynı zamanda kendi zamanındaki politikacıları yetersiz görmektedir. Rıza Efendi politikanın yani kendi deyimiyle “fırların da, Angara'nın da” ekmek derdi olan kişilere yardım edemeyeceğini düşünmesinin nedeni yaptığı gözlemler ve iktidar sahiplerinin hareketleri olabilir. Nitekim, romanın geçtiği zamanın politikacılarının/ güç sahiplerinin bir işi kendi çıkarlarını gözeterek, kendileri tatmin etmek için ve demokratikleşmenin de bir sonucu olarak toplum, daha fazla oy kazanmaya çalıştıkları insanların yaptıkları işlerin sonuçlarını görebilsin diye yapmakla suçlamaktadır. Rıza Efendi; toplumun geneli geçim ve yiyecek içecek bir şey bulma derdindeyken bu yeni kurulacak fırkanın bu sorundan daha ileri çıkarılmasına da sinirlenmektedir. Bunlardan hareketle Rıza Efendi figürünün aslında demokratikleşmeye karşı olmadığını ancak toplumdaki kopmuş ve bencilleşen yeni siyasilerle karşı olduğu söylenebilir. Toplumun geneli açlık ile boğuşurken memurların ya da memur/iktidar sahibi olmak isteyenlerin bu gücü elde edebilmek için yaptığı oyunlar Rıza Efendi'ye samimiysiz gelmekte ve bu siyasiler tarafından gerilen veya gerdiren ortamın da topluma zarar vereceğini düşünmektedir. Ayrıca Rıza Efendi zamanında Rahmi'ye fırkaya girme demesine karşın haberi alınca Kenan Bey'in üstünden yükü alarak iyi yapmışsın demesi ve istesek de istemesek de bizi siyasete katacaklar demesi ise demokratikleşmenin bu değişime en kapalı kişilerde bile yaratabileceği etkiyi açıklar.

“ ‘Neye çınar değel de akasya dikerler? Çabuk böyür de ondan.. görüversinler böyüdüğünü kendileri’ ” “... ‘torunlar için dikmek’ yönüne iyice basıyor ve insanların, artık, sadece kendileri için dikmek, iyi işlerinin sonucunu ille de görmek hırsına kapıldığına inandığı belirgindir. ‘Dedelerimiz yol kıyılarına, meydanlara, mesire yerlerine, bizim için çınarlar, kestaneler, ardıçlar, gürgenler dikmiş; biz de parklara kendimiz için akasyalar dikiyoruz...’ ”

Rıza Efendi toplumda demokratikleşmeye ve siyasete girmeye olumlu bakmayan daha doğrusu çekinen kesimi temsil etmesi bakımından önemlidir. Rahmi'nin hayatındaki önemi

ise Rahmi'nin kendi içindeki çatışmayı kuvvetlendirmekte ve toplumun demokratikleşme sürecindeki ikilemini gözler önüne sermektedir.

Demokratikleşmenin toplum üzerindeki etkisini aile ilişkileri bağlamında ele almasıyla Sami Muallim figürü romanda önemli bir yer tutmaktadır. Muallim'in Rahmi ile olan sıkıntısı romanın başlarında bireyselken, demokratikleşmenin yarattığı zıt kutuplar ile roman ilerledikçe Rahmi'ye olan kıskançlığı ve siniri artmıştır. Başta Serbest Fırka'ya katılmayı düşünürken Rahmi'nin de o fırkayı gideceğini öğrenince Cumhuriyet Fırkası'na geçmesi ve Müfettiş Bey'in kasabaya geldiği akşam yemeklerinde diğer Cumhuriyetçiler'den daha çok partinin değerlerine sarılıp Rahmi'ye bu değerlerle saldırması demokratikleşmenin bireyler arasında var olan anlaşmazlıkları artırabileceğini göstermektedir. Kendisinin Rahmi'ye olan düşmanlığıyla Rahmi'nin eşi Güldane'nin kardeşini Rahmi'nin ailesinden uzaklaştırmaya ve iletişimini kesmeye çalışması demokratikleşmenin aileler üzerindeki etkisini belirtmektedir. Bu düşünce romanda Rahmi tarafından “...Ne olacak, Cumhuriyetçi diye kızını vermeyecek misin?” (Buğra, 172) sorusuyla da anlaşılabilir. Siyasette çıkan anlaşmazlıkları, bu alanla doğrudan ilgilenmeyen kişiler yaşamaktadırlar. Karşı fırkanın seçmeni düşman olarak görülmekte ve bu genelleme Rahmi'nin ailesinin geneline de yapılmaktadır. Romanın başında yakın olan aile ilişkilerinin demokratikleşme süreciyle yok denecek kadar gerilemesi romanda Sami Muallim figürü üzerinden işlenmiştir. Ayrıca bu etki çekirdek aile ile sınırlı kalmamaktadır. Muallim'in Rahmi Serbest Fırka'ya girince Süleyman'a da taraf değiştirmesi için baskı yapmıştır. Süleyman'ı çekirdek ailesinden olmamasına rağmen baskılaması ailenin de ötesinde demokratikleşme sürecinin akrabalık ilişkilerini de zedelediği açıktır. Aile bağlarının dışında, yapıtın sonlarında Rahmi seçimleri kaybedince Sami'nin ona alaycı bakışları da önemlidir. Rahmi Muallim'e kimseye söylememesini tembihlemesine rağmen, Muallim'in Rahmi'nin mebus olacağını herkese yayması ve sonucunda Rahmi'nin de intikam hırsına katılıp “...ona gösterecem.” (Buğra, 217) sözleriyle belirtmesi, demokratikleşmenin Rahmi gibi iyi huylu ve hep gülen bir kişide bile bazı hırsları ortaya çıkarabileceğini göstermektedir.

Roman adı verilmeyen bir Anadolu kasabasında geçmektedir. İlin adının verilmemesi bu romanda yaşanan bütün olayların diğer Anadolu illerinde ve kasabalarında da yaşandığını gözler önüne sermektedir. İki farklı fırkalinın birbirleriyle kahvede oyun oynarken çıkan gazete tartışmasından hareketle, aslında demokratikleşmenin farklı fikirlerin farklı kişiler tarafından dinlenilmesine ve fikir alışverişi sonucu ortak kararlar alınmasına yararken, Gülbeyazlar ve Savcı'nın gittiği kahveye “Yarın” adlı karşıt görüşü anlatan bir gazete yerine “Cumhuriyet” gazetesini aldırılması demokratikleşen toplumda karşıt fikirlerin anlaşılacak istenilmediğini göstermektedir. Bu olay yapıtın ortalarından geçtiğinden dolayı seçim zamanı yaklaştığında olacak olayları belirtir niteliktedir. Rahmi bu anlayışın tersine, hiçbir anlayışa bağlı kalmamayı doğru bulmaktadır. *“Hiçbir inanç veya düşünceye körü körüne saplanıp kalmamış, daha dürüstçe bir söyleyişle, saplanmak istememişti.”* (Buğra, 172) Rahmi ayrıca gazetelerde yazılan yazıların milleti kışkırtıp birbirine düşürdüğünü gözlemlemektedir. Gazeteler aslında bir ülkenin görüşlerinin yansıması olduğundan aslında gazetelerde gözlemlenen bu sövüp sayma ve çamur atmaların bütün Türkiye’de görüldüğü de söylenebilir.

Romanda sıkça geçen “yağmuru beklemek”in hem Rahmi hem de çiftçiler için ortak ve büyük bir sorun olduğu ortadadır. “Yağmur Beklemek” roman boyunca yinelenmekte ve iki zıt fikir karşı karşıya gelerek Rahmi'nin içindeki çatışmanın ana sebeplerinden birini oluşturmaktadır. Rahmi'nin romanın başında demokratikleşme hareketlerin yeni başladığı zamanlarda bu belirsiz ortama girmekte sakıncalı olduğu gözlemlenebilir. Kendisinin alışkın olduğu ve iyi bildiği konu yağmurdur, çiftçiliktir pek bir bilgisi olmadığı siyaset değildir. Halkın daha önce yönetim de sözü geçmezken, yönetime gelecekleri doğrudan seçme gücünün halka verilmesi çoğu kişi için sakıncalı bir durumdur. Böyle kişilerden yapıtta “ben bilmem oğlumcular” diye söz edilmiştir. Rahmi de yapıtın başında politikadan uzakta ve daha önce demokrasiye dair düşünceleri olmadığı için ileride gelecek olanı kestirememektedir, daha doğrusu bilinmeyenden korkmaktadır.

“Bu yağmur meselesi çok mühim, Süleyman, çok.’ ‘Serbest Fırka’dan da mı?’”

(Buğra, 38) “ ‘Hiç durmadım ki üzerinde.. yağmurun ne demek olduğunu iyi bilirim;
lakin, Devlet, hükümet işleri, siyaset.. azıcık aklım erer desem yalan olur.’ ‘Siyaseti
tehlikeli mi buluyorsunuz, Rahmi?’ ‘...hiç durmadım üzerinde.’” (Buğra, 42)

C. SONUÇ:

Bu tez çalışması, “Yağmur Beklerken” romanında toplumda yaşanan değişimleri figürler üzerinden incelerken figürleri aydın kimliğini veya halk kimliğini yansıtmaları bakımından ikiye bölerek incelemektedir. “Yağmur Beklerken” adlı romanda Rahmi odak figürü üzerinden bütün Anadolu’da yaşanan demokratikleşmenin toplum üzerindeki etkisini ve toplum üzerinde yarattığı çatışma incelenmiştir. Bu çatışmanın yaratılmasında demokratikleşmeyi destekleyen ve demokratikleşmenin gerekliliğini yağmura benzeten Kenan Bey figürü ile demokratikleşmenin halkı iki farklı kutba böleceğini savunan ve demokratikleşmeyi desteklemeyen Rıza Bey figürü toplumdaki farklı kesimleri sembolize etmektedirler. Rahmi’nin iki figürü de eşit miktarda sevmesi ve ikisi arasında seçim yapamayıp roman boyunca bu iki fikir arasında gidip gelmesi ise iki zıt görüş arasında kalmış toplumu sembolize etmektedir. Rahmi yapının başında ne kadar bu sürecin bir parçası olmaktan kaçınınsada yapının ortalarında fırkayı açması ve olayları bizzat yaşaması demokratikleşmenin bireylerin üzerinde yaratabileceği değişimleri gözler önüne sermektedir. Bu süreçte eskiden ailesiyle geçirdiği zaman azalmış, toplumda seçim öncesi dostu olan kişilerle arası açılmış ve eskiden severek yaptığı uğraşları bırakmak zorunda kalmıştır.

Son olarak, romana adını veren ve roman içinde sıkça tekrarlanan “yağmur” ise toplumdaki demokratikleşme süreciyle özdeşleşmiştir. Uzun bir süredir “rahmet” bekleyişinde olan toplumun bekleyişi en sonunda doluya dönüşmüş ve uzun zamandır bekleyişinde oldukları rahmet ve bolluk toplumu zedeleyip gitmiştir. Buna benzer olarak, roman boyunca büyük bir umut ve belirsizlikle beklenen demokrasi ve seçimler ise beklenenin tam tersi toplumu farklı kutuplara ayırmış ve insanlar arasındaki ilişkileri zedeleyip toplumun önceden baskıladığı hırs ve intikam gibi duyguları gün yüzüne çıkarıp gitmiştir.

E. KAYKAKÇA

“Türk Dil Kurumu: Sözlük.” *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*, sozluk.gov.tr/.

Aydın Emre Ceviz, Aytaç Akkaya. “Ulusal Tez Merkezi: Anasayfa.” *Ulusal Tez Merkezi / Anasayfa*, tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/.

“Newton's Laws of Motion.” *Encyclopædia Britannica*, Encyclopædia Britannica, Inc., www.britannica.com/science/Newtons-laws-of-motion.

Erci ns, G . "TÜRKİYE’NİN DEMOKRATİKLEŞMESİNDE TOPLUMSAL SORUN ALANLARI" . Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 14 (2012): 79-102 <https://dergipark.org.tr/en/pub/gaziuibfd/issue/28317/300918>

BAŞTÜRK, Mehmet. ““YAĞMUR BEKLERKEN’ ADLI ROMAN İLE ‘TUFANDAN ÖNCE’ ADLI UZUN HİKÂYE ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME.” *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 13 Feb. 2015, dergipark.org.tr/tr/pub/sefad/issue/16462/171760#article_cite.